

IZBOR NOVEL OD IVANA PREGLJA DO CIRILA KOSMAČA

1. Opiši Tinino zgodbo in jo primerjaj z Metino. V čem sta si podobni oz. različni?

Tinina zgodba je zelo tragična. Tina namreč v sedmem mesecu hiti proti Gorici, da bi še zadnjič videla očeta svojega še nerojenega otroka. Gradnik, oče otroka, je bil obsojen na smrt, ker se je upiral oblasti. Najbolj tragičen del je bil, ko je Tina dobila popadke. Zatekla se je k molitvi. Njene molitve so bile uslišane, ko se ji je z neba prikazala Mati Božja in njenega otroka predala Ročinjskim ženam njo pa vzela s seboj v nebesa.

Meta in Tina imata skupnega to, da sta obe dve ljubili svoja moška in svoje otroke oz. otroka. Obe dve sta bili tudi lepi ter zelo požrtvovalni. Meta je brez vseh materialnih dobrin poskrbela, da so njeni otroci lepo rastle, Tina pa je kljub bolečinam poskušala priti do svojega ljubega. V njima sploh ne vidim nekakšnih velik razlik. Mogoče le v starosti, v okolju v katerem sta živeli ter v ljudeh, ki so ju obdajali in v tem kako so ljudje gledali na njiju. Tina je bila proti Meti celo priljubljena, kajti Meto je grdo gledal cel okoliš.

2. Označi pijanega Matka, utemelji njegovo dvojno bolečino. Kakšen je njegov odnos do nesrečne hčerke? Kaj zveš o Janezu?

Matko je oče Tine, lastnik krčme. Na pot se je odpravil zaradi hčerkinega zaročenca, ki je bil obsojen, kar pa je posledično obsodilo tudi njega ob čast. Na pot je vzel sodček vina in si glasno prepeval uporno pesem. Strašna pesem, ki jo je prepeval je bila luč Tini na samotni poti. S pijanostjo si je miril dušo, kajti bil je jezen ker bo dobil »pankrta«. Jezen je bil tudi na Tino, ki je bila častna, veliko bolj kot druge, pa se ji je vseeno pripetila ta nesreča. Jezen pa je bil tudi na ženina, ki bo sam ob glavo, hčera pa bo ostala sama, brez časti. Vendar pa je treznost spremenila njegovo mišljenje. Svojo hčerko je imel rad in se je bal zanjo, žal mu je bilo za vse izrečene besede zato se je prepričan v Tinino smrt obrnil proti domu. O Janezu Gradniku izvemo iz novele le toliko, da vemo da je bil vodja uporov na Tolminskem in je sedaj obsojen na smrt.

3. Predstavi Dihurje in utemelji njihov značaj.

Dihurji so bili osamljeni v boju z požiralniki, ki so jim uničevali pridelek leto za letom. Boj pa niso bili le z mokrotnim, ilovnatim posestvom, temveč z vsem svetom, ki jih ne more razumeti. Več generacij Dihurjev se je borilo z njimi, pričakovanje izboljšanja pa je bilo že kar utopično mišljenje. Eden od petih dihurjevih otrok, je služil kot pastir pri Osojniku. Pretepen je zbežal domov, kjer se ni upal pokazati očetu. Mati mu je želela pomagati, vendar ga je oče pretepel in nagnal nazaj. Gospodarja je moral prositi odpuščanja, vendar ga je od takrat metala božjast. Po smrti očeta je prevzel kmetijo in se poročil ter dobil otroke. Z ženo sta bila zelo zagnana in delovna. Dihur se je pridružil tudi kmetijski družbi, da bi se naučil pravilno obdelovati, težavno zemljo. Z ženo sta bila zelo delovna in odločna da se ne bosta vdala. Dihurka je kasneje zaradi utrujenosti tudi umrla. Preostali Dihurji so se do konca neustrašno z vsemi močmi borili proti požiralnikom, ki so jim nato vzeli očeta, njih pa pognali po svetu.

4. Katere vrednote zagovarjajo Dihurji? Se strinjaš z njihovim načinom življenja?

Največja vrednota, katero zagovarjajo Dihurji je delo, ki bi jih lahko rešilo, če jim ne bi bila dana zemlja, ki je gorela. Njihova osebnost je bila trmasta, vztrajna in trpežna, kar jim je dajalo moč, da niso popadali in jih požiralniki niso pogoltnili žive. Njihova največja želja pa je bila pridelovati krompir, ki bi jih lahko preživel in katerega so imeli le redko za jesti. Zaradi te želje po krompirju, so bili otroci mnogokrat deležni psovka. Njihov način razmišljanja je utemeljen in gospodaren. Želeli so biti samozadostni, neodvisni od drugih. Njihova največja želja je bila, da bi premagali požiralnike in imeli dobre letine. Vsak kmet bi si želel to, o čemer so sanjarili in to tudi uresničevali Dihurji.

5. Razloži ravnanje otrok ob očetovi smrti. Te je prizadelo?

Otroci so po smrti očeta Dihurja sami izdelali krsto in izkopal grob. Niso želeli oznanjati vsemu svetu, da je umrl Dihur, zato so ga želeli pogansko pokopati na neposvečeni zemlji. Povedali so le sosedu Sušniku, ki je zagnal vik in krik. Cela vas se je odpravila k Dihurjevim. V vasi se je oglasil mrtvaški zvon, Dihurjeve otroke so razpodeli po službah, domačijo pa je prevzel bogati sosed. Takšno ravnanje otrok je bilo morda malo skregano z družbenimi načeli, vendar pa ne povsem. Odločili so se, da bodo pokopali očeta blizu sebe, na fronti kjer je tudi padel, pod požiralniki. Seveda pa je neprijavljena smrt v današnjem času nekaj neobičajnega. Morda, pa so si oni to drugače razlagali, saj so jih ljudje vedno postrani gledali in se jim ni zdelo vredno oznanjevati smrt.

6. Razmisli, na kaj vpliva socialni odnos med Karničniki in Hudabivniki. Kakšno vlogo imajo ženske?

Socialni odnos med Karničniki in Hudabivniki, vpliva na kasnejše razmerje med Ožbejem in Meto, ki se je na Karnicah, kot dekla zaljubila v Ožbeja in mu povila nezakonskega sina. To je vneslo razdor med dvema hišama, ki sta do nekdaj sodelovali in si bili botri. S tem dejanjem je bila Meta izbočena in ponižana. Karnice so se z vsem orožjem bojevale, da bi ohranile ugled in »modro« kri. Ženske na Karnicah imajo zelo pomembno nalogo pri ohranjanju samopodobe domačije. Vse žene, so izhajale iz bogatejših in vzvišenih družin in tako prenašale svojo vzvišenost na Karničane. Ob razkritju in izgonu Mete s posestva, so imelo pomembno vlogo tudi dekleta, ki so se znesle nad Meto, kar je bilo v takratni navadi. Na srečo jo je bila mati rešila na tak način, da ni prekršila tradicije in s tem še poglobila sovraštvo med dvema hišama.

7. Zveza med Meto in Ožbejem. Tvoj komentar!

Meta se je brez boja prepustila svojemu nagonu in se neizmerno zaljubila v Ožbeja. Niti malo ni premišljala, ali je vredno s tem zavreči ugled in zavreči red, ter zapustiti

mesto na katero jo je postavila usoda. Meta ostane preprosta kot otrok, saj ji je vseeno posledic svoje ljubezni. Sprva je bila močno zaljubljena v Ožbeja, ob prihodu otrok pa je začutila materinsko ljubezen. Tudi Ožbej je bil zaljubljen vanjo, vendar se je z leti kazal njegov značaj, ki je podoben očetovemu. Predajal se je pijači in postal pomehkužen, nežen slabič. Njuna zveza je bila zveza na daljavo, vendar sta bila srečna in zaljubljena.

8. Opiši Metino zunanjo in notranjo lepoto.

Meta je bila lepa na zunanje in znotraj. Imela je lepo, gladko kožo, kateri se je težko uprlo moško oko. To se je pokazalo na gradu, kjer je bila kaznovana zaradi odnosa z Ožbejem. Ko so ji odgrnili zadnjo plat in hrbet, da bi jo lahko kaznovali, so se birič in sodnik kar zazrli v to lepoto. Poleg zunanje lepote pa je Meta obsevala tudi notranja lepota, ki je bila še večja. Njena materinska ljubezen je bila najlepša lepota, kar jo je lahko kdor koli premogel. Ta moč je kar sevala iz nje in jo pril ljudem v dobro zapisala.

9. Utemelji Režonjev socialni uspeh in opredeli njegov značaj.

Režonja se je vrnil iz vojne z novim mišljenjem, ki je temeljil na tem, da je bila vojna sleparija in da bi bilo bolje, da bi bil ostal doma in si nabral bogastva. Globoko v sebi nosi ljudsko zavest, da je svet zgrajen na socialnih krivicah, katerih on ne spreminja, temveč se jim podreja. Ravno tukaj se pokaže njegova šibkost in zahrbtnost. Po vojni je ukradel vrečo denarja bogatemu židu in s tem denarjem izboljšal svoj socialni položaj. Režonja se je zavedal svojega dejanja, ki ga je upravičeval v družbeno in socialno korist. V njegovi notranjosti je potekal boj z značajem krivde, oziroma pravilnostjo dejanja. Novo življenje je zgradil z legitimno metodo sodobne družbe, s krajo. Sklepa, da brez nasilja in zvijačnosti, na pošten način ni mogoče graditi novega življenja.

10. Opiši Režonjev življenjski nazor in ga primerjaj z Dihurjevim.

Režonjev in Dihurjev življenjski nazor si je diametralno nasproten. Režonja si je na nezakonit, družbeno nesprejemljiv način pridobil napredek in blaginjo in zadoščenje. Med tem ko, se je Dihur celo življenje boril za to, pa je še vseeno propadel. Vendar pa sta imela tudi nekaj skupnega. Oba sta bila zagrizena v zemljo, kot edini vir dohodka in bogastva. Njuno življenje se je začelo vrteti okoli zemlje, družina pa je postala le nepomemben člen oziroma orodje za obdelovanje le te. Njun značaj je dober po naravi. Oba sta bogaboječa in si želita preživeti in uspeti. Le da je Režonja pri tem izkoristil danost, skušnjavo in uspel, čeprav je moral nesti greh s seboj v grob.

11. Primerjaj Geto in Dihurko. Katera te je bolj prevzela in zakaj?

Dihurka in Geta sta si bili na začetku zelo podobne. Obe sta bili vzorni in dobri materi, ki sta skrbeli za otroke, moža in domačijo. Dihurka je bila še bolj predana do dela, kot Geta. Čeprav jo je Dihurjeva zaljubljenost v zemljo izkoriščala, je umrla z dobrim

namenom. Želela je preživeti družino in pomagati možu. Geta pa se ni mogla sprijazniti s povzdigovanjem zemlje in zaničevanje nje s strani moža. Umislila si je ljubimca in postala čedalje bolj vzvišena. Oddaljila se je od družine in moža, ki ji ni pomenil več nič. Bolj me je prevzela Dihurka, ki je imela boljša načela. Delala je za družino in se ji ni odpovedala za nič na svetu.

12. Pojasni Tantadrujevo željo po smrti in vlogo župnika ob tem!

Tantadruj je norček, kateremu je mati ob smrti zaupala skrivnost, da bo srečen šele ko bo umrl. To je bila v njegovem življenju tudi največja želja, za katero je živel. Na vsak način si je želel umreti in doseči srečo. Vendar pa mu je to onemogočal župnik, ki mu je poskus vedno preprečil. Tantadruj je bil že obupan, kajti vsak način, kako bi umrl je zavrnil župnik, katerega je vprašal za nasvet. Misel, ki se poraja v Tantadruju je, da življenjskega smisla ni mogoče do kraja dognati. Beži iz nesmiselnosti iz katere bi ga rešila le smrt.

13. Primerjaj posamezne usode norčkov in odnos zunanjega sveta do njih. Kako si jih doživljala ti?

V tej noveli je polno norčkov, ki jih je zaznamoval neki dogodek v življenju, zaradi česar so drugačni od drugih. Tantadruj je dobil svoje ime, ko je mama kazala na tiste ki so mu nagajali, »ta in ta in druj«. Luka je bil zidar in si je pri delu poškodoval glavo. Od takrat dalje se je znašal nad zidarji in pravil da je treba zidati navzdol, malce po ravnem, nato pa naravnost v zeljo. Pogosto je delal v Gorici, od koder je pobral popačeno italijansko besedo Božorno-boserna. Naslednji norček je Furlan Rusepatacis, ki je bil nekoč hlapec premožnega kmeta. Ker so mu dajali jesti le repo in krompir, je ponorel in pobil vso živino. Od takrat je govoril samo še »repa in krompir«. Na koncu pa je še Matic »Enaka palica«, ki je bil nesposoben za delo. Njegov edini življenjski cilj je, izdelati tako palico, ki bo povsod enako debela. Njegova posebnost je, da je vedno samo ponavljal za drugimi. Te osebe so sposobne dojemati svet, ki se vrti okoli njih, vendar pa imajo drugačen pristop do njega in se nanj tudi drugače odzivajo.

14. Zemlja in odnos človeka do nje v dveh novelah. Primerjava.

Zemlja je bila temeljnega pomena za Dihurja in Režonjo. V zemlji sta videla prednost in možnost uspeha. Če bi jima uspelo, bi lahko zaživela in se izognila socialni bedi. Bolj kot kaj drugega sta ljubila zemljo, zaradi česar so bile tudi žrtve. Dihurjeva zaverovanost v zemljo je pogubila ženo, ki je želela ustreči možu in tudi sebi. Zaverovanost Režonje v zemljo, pa je povzročilo njegovo odtujenost od družine, ki je pristala na drugem mestu. Zemlja v novelah ima dvojni pomen. Na eni strani sredstvo za dosego cilja, ki je preživetje, na drugi strani pa skušnjava, ki razbije temeljne človekove vrednote.

15. Primorska, Koroška in Prekmurje v izbranih petih novelah.

Teh pet novel je vpetih v slovensko podeželje, v pokrajino Koroško, Primorsko in Prekmurje. Prikazujejo idilično lepoto in tudi družbeno podobo ljudi, kot tudi običaje in navade, ki so značilne za to območje. V noveli Režonja na svojem, je lepo prikazana povezava narave z dogajanjem v noveli. Reka Mura je poplavela polja, ki so bila v lasti Režonje. S tem je izpostavljena ena naravna lepota Prekmurja, ki jo je pisatelj želel poudariti in obogatiti, na takšen način kot je to storil Simon Gregorčič o Soči. Prisotne so tudi podobe in Koroškega hribovja, pozabljenega kraja, kjer se rodovi Dihurjev že dolga leta borijo za preživetje z požiralniki. Tukaj se tudi lepo pokaže ta socialna stiska, ki jo je želel prikazati pisatelj, kot še vedno perečo problematiko pokrajine.